

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นแบบอย่างทีปรีชายิ่งของความเป็นครูและนักการศึกษา ทรงมีปรัชญาและอุดมการณ์แน่วแน่ว่า “การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน” ตามหลักสิทธิมนุษยชนทรงห่วงใยในความด้อยโอกาสทางการศึกษาของราษฎรทุกหมู่เหล่าทั้งชนกลุ่มน้อยและประชาคมเมือง พระองค์ทรงเห็นว่าทุกคนควรมีโอกาสได้รับการศึกษาและได้รับบริการจากภาครัฐโดยทัดเทียมกัน ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของประชาชน ดังพระราชดำรัสในงานเสวนาทางวิชาการด้านอาหารและโภชนาการณ มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ.2548 ความตอนหนึ่งว่า (กองราชเลขาฯ ในการในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2552 :ออนไลน์)

“...ให้คนทุกคนรู้ว่าตัวเองมีสิทธิที่จะรับสิ่งดีๆ ในชีวิต ไม่ใช่คนอื่นจะเอาอะไรมาให้ได้ หรือว่าผู้ที่มีหน้าที่ดูแลบ้านเมือง หรือดูแลชุมชนต่างๆ ก็ต้องรู้ว่าคนอื่นเขาก็มีสิทธิเหมือนกัน ยกตัวอย่างเช่น

คนด้อยโอกาส หรือบุคคลชายขอบ ที่เรียกกันตอนนี้ว่าคนที่อยู่ในภาวะวิกฤติที่ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือได้รับการดูแล...”

“...ถ้าพูดถึงเรื่องสิทธิ เราก็จะพูดถึงในแง่ที่คนเรามีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ มีสิทธิที่จะอยู่อย่างดี ควรจะได้รับการศึกษา การศึกษานี้เพื่ออะไร เพื่อให้สามารถที่จะพุงตัวเองและดำเนินชีวิตไปได้อย่างสุขสบาย จะได้เอาความรู้นั้นไปช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นหรือชุมชนได้อีก...”

(สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2548)

จากพระราชดำรัสดังกล่าวในส่วนของผู้ที่มีบทบาททางการศึกษาควรมีความเข้าใจต่อบริบทที่สำคัญในการออกแบบการศึกษาในปัจจุบัน คือ พลวัตการเปลี่ยนแปลงในโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากกระแสการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี สังคม สิ่งแวดล้อม และการเป็นโลกดิจิทัลที่สถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงต่าง ของโลกมีการส่งผ่านข้อมูลและเชื่อมต่อกันอย่างรวดเร็ว ปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อการวางแผนและกำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การสร้างความมั่นคง และการพัฒนาที่ยั่งยืน การศึกษาจึงต้องมีการออกแบบเพื่อเพิ่มความสามารถของมนุษย์สำหรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยกำหนดเป้าประสงค์หลักของการจัดการศึกษาและกลไกการขับเคลื่อนที่ชัดเจน เพื่อให้การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ เป็นกลไกหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งเสริม ปลูกฝัง ความคิด ความรู้ ทักษะ และทักษะแก่ประชาชนในสังคมโดยรวม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศในระยะยาว

สำหรับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนต้องรับผิดชอบในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาเด็กคือ เด็กและเยาวชนมีโภชนาการดี สุขภาพแข็งแรง ใฝ่เรียนรู้

ข้อสัถย ประหยัดและอดทน มีความรู้และทักษะทางวิชาการและการอาชีพเพื่อเป็นพื้นฐานการดำรงชีวิต รักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ ภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ เพื่อให้การดำเนินการบรรลุ 2550-2559 (สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. 2552 : 11-19) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนา 6 ประการ คือ 1) ส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยของเด็กและเยาวชนเริ่มตั้งแต่ในครรภ์มารดา 2) ส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน 3) เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางการศึกษา 4) เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางการอาชีพ 5) ปลูกฝังจิตสำนึกและพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 6) เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ดังนั้น การพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดจึงเป็นภารกิจหลักที่สำคัญสำหรับวงการการศึกษาไทย เนื่องจากได้มีการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 รวมทั้งหลักสูตรในหลายๆ ฉบับที่ผ่านมาให้เน้นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดโดยเฉพาะการกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาในมาตราที่ 24 และมาตรา 25 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องโดยผู้สอนต้องจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความรอบรู้ จากแหล่งวิทยาการต่างๆ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ ซึ่งสิ่งที่จะช่วยให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนนั้น ผู้สอนควรมีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาการศึกษาซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา การสร้างหลักสูตรและการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล นักการศึกษาและครูจำเป็นจะต้องมีความรู้พื้นฐานทางจิตวิทยาการศึกษา เพื่อจะได้เข้าใจพฤติกรรมของผู้เรียนและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนแก้ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยทั่วไปแล้ว เนื้อหาของจิตวิทยาการศึกษาที่เป็นความรู้พื้นฐานสำหรับครูประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้ 1) ความสำคัญของวัตถุประสงค์ของการศึกษาและบทเรียน นักจิตวิทยาการศึกษาได้เน้นความสำคัญของวัตถุประสงค์ของการศึกษา บทเรียน ตลอดจนถึงหน่วยการเรียนรู้ เพราะวัตถุประสงค์จะเป็นตัวกำหนดการจัดการเรียนการสอน 2) ทฤษฎีพัฒนาการ และทฤษฎีบุคลิกภาพ เป็นเรื่องที่นักการศึกษาและครูจะต้องมีความรู้ เพราะจะช่วยให้เข้าใจเอกลักษณ์ของผู้เรียนในวัยต่างๆ โดยเฉพาะวัยอนุบาล วัยเด็ก และวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่กำลังศึกษาในโรงเรียน 3) ความแตกต่างระหว่างบุคคลและกลุ่ม นอกจากมีความเข้าใจพัฒนาการของเด็กวัยต่างๆ แล้วนักการศึกษาและครูจะต้องเรียนรู้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและกลุ่มทางด้านระดับเชาวน์ปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ เพศ สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งนักจิตวิทยาได้คิดวิธีการวิจัยที่จะช่วยชี้ให้เห็นว่าความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นตัวแปรที่สำคัญในการเลือกวิธีสอน และในการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม 4) ทฤษฎีการเรียนรู้ นักจิตวิทยาที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ นอกจากจะสนใจว่า

ทฤษฎีการเรียนรู้จะช่วยนักเรียนให้เรียนรู้และจดจำอย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างไร เช่น แรงจูงใจว่ามีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้หรือไม่ 5) ทฤษฎีการสอนและเทคโนโลยีทางการศึกษา มีความสำคัญและมีประโยชน์เท่าเทียมกับทฤษฎีการเรียนรู้และพัฒนาการในการช่วยนักการศึกษาและครูเกี่ยวกับการเรียนการสอน สำหรับเทคโนโลยีในการสอนที่จะช่วยครูได้มากที่สุดคือ คอมพิวเตอร์ช่วยการสอน 6) หลักการสอนและวิธีสอน 7) หลักการวัดผลและประเมินผลการศึกษา เพราะถ้าผู้เรียนมีสัมฤทธิ์ผลสูง จะเป็นผลสะท้อนว่าโปรแกรมการศึกษามีประสิทธิภาพ 8) การสร้างบรรยากาศของห้องเรียน เพื่อเอื้อการเรียนรู้และช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพของนักเรียน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงได้ร่วมมือกันจัดทำโครงการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการประยุกต์ใช้จิตวิทยาการศึกษา เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสาระวิชาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อหารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสาระวิชา โดยใช้หลักจิตวิทยาการศึกษาและยังเป็นการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอันส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนอันส่งผลต่อการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับรายวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

การวิจัยประยุกต์(applied research) โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อหารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสาระวิชา โดยใช้หลักจิตวิทยาการศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
2. เพื่อสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างครูผู้สอนต่างสาระวิชา ปรากฏชุมชน ผนวกเข้ากับหลักสูตรท้องถิ่น และภาษาถิ่นที่สอดคล้องกับ การสื่อสารในภาษาไทยและกระบวนการคิดวิเคราะห์ในวิชาคณิตศาสตร์ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้เรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

ขอบเขตของโครงการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาในการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาและพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสาระวิชาภาษาไทยและสาระวิชาคณิตศาสตร์ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่อยู่ในความรับผิดชอบของกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 11 ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีมีส่วนร่วมรับผิดชอบในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี 6 โรงเรียนและจังหวัดตราดอีก 2 โรงเรียน ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้นำหลักจิตวิทยาการศึกษามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยเน้นการวิจัยเชิงประยุกต์(applied research)ซึ่งเป็นการศึกษาค้นคว้าเพื่อหาความรู้ใหม่ๆ และมีวัตถุประสงค์เพื่อนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ อีกทั้ง คณะผู้วิจัยได้ใช้หลักการวิจัยแบบมีส่วนร่วม Participatory Action Research โดยมีการลงพื้นที่ เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและภาคีเครือข่าย เพื่อร่วมระดมสมองในการช่วยกันหารูปแบบการจัดการ

เรียนรู้แบบบูรณาการสาระวิชาอันจะส่งผลให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนต่อไป

สมมุติฐานในการวิจัย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสาระวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ โดยใช้จิตวิทยาการศึกษาจะช่วยให้เกิดการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน อันจะส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีแรงจูงใจในการเรียน มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และเกิดประสิทธิผลต่อนักเรียน

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ใช้หลักการวิจัยเชิงประยุกต์(applied research)ซึ่งเป็นการศึกษาค้นคว้าเพื่อหาความรู้ใหม่ๆ และมีวัตถุประสงค์เพื่อนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง อีกทั้งคณะผู้วิจัยได้ใช้หลักการวิจัยแบบมีส่วนร่วม Participatory Action Research มาเป็นหลักในการดำเนินงานวิจัย โดยการสัมภาษณ์ครูผู้สอนรายวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพื้นที่เป้าหมาย แล้วนำข้อมูลที่ได้รับมาจัดระดมสมองร่วมกับทุกภาคส่วนและภาคีเครือข่ายภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสาระวิชาโดยใช้จิตวิทยาการศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้และการสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสมกับการนำไปประยุกต์ใช้ ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน พร้อมกันนั้นคณะผู้วิจัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้ลงไปนิเทศก์ และร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพื้นที่เป้าหมายโดยให้องค์การนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี และนักศึกษาศาขากการสอนวิชาภาษาไทยและสาขาก่อนวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว หลังจากนั้นทุกภาคส่วนจะร่วมกันถอดบทเรียนเพื่อใช้ประโยชน์ในอนาคตต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสาระวิชาที่ใช้จิตวิทยาการศึกษา มาใช้ในการเรียนการสอนและกิจกรรมด้านต่างๆ ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
2. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสาระวิชาที่ใช้จิตวิทยาการศึกษา ไปใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย และคณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะในการเชื่อมโยงสาขาวิชาเข้าด้วยกัน
3. เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย องค์กรภาครัฐ และภาคเอกชนในการช่วยกันพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาของมหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินการวิจัย